

روش‌های آموزش شعرخوانی به کودکان

افسانه عزیزی علویچه*

● شعر یکی از ارکان اصلی بیان احساسات، عقاید و عواطف انسان هاست و کوبی کودک از همان روزهای ابتدایی خود که در این دنیا حضور پیدا می‌کند، این حس زیبا برایش تداعی می‌شود که با احساس زیبای مادرانه و همراه با لالایی‌های او دنیای ناشناخته‌ها را سفر کند و با عبور از دنیای تاریکی خواب به دنیای خیال و احساس قدم نه‌د. آری شعرخوانی برای کودکان سبب شکل‌گیری طرح‌واره‌های ذهنی او می‌شود و این یعنی شناخت جهان از طریق شعر با دنیای طبیعت، اخلاق، عرفان، تربیت دینی، مضمون‌های پسندیده و خلاق، فکاهی، چپستان و... که همه با دریچه خیال به واقعیتی برای او تبدیل می‌شود. در این بین کودکان دوست دارند خود نیز سروده‌های زیبایی را که از دیگران مانند پدربزرگ، مادربزرگ، صادر، پدر، اقوام یا دوستان و حتی برنامه‌های کودک تلویزیون شنیده‌اند تکرار کنند و همان‌طور که در نوشته قبل بیان شد، باید اصول یک شعر مناسب برای کودکان مانند وزن مناسب و روان، وزن کوتاه و خوش‌آهنگ، توجه به دنیای واژگان کودکان و رعایت استفاده از مفاهیم ساده و زیبا در آن شعر رعایت شود. حال پس از انتخاب شعر مناسب برای بازگوشدن از زبان کودکان می‌توان آن را به‌گونه‌ای آموزش داد که خود نوآموز بتواند به طریق مختلف آن را بیان کند. در اولین روش که به روش انفرادی اشاره دارد، کودک، شعر خود را می‌خواند و بزرگسال یا مربی و کسانی که به شعر او گوش فرامی‌دهند باید از توضیح‌دادن لابه‌لای شعر و چندپاره‌کردن پرهیز کنند و توضیحات شعر یا نظرات خود را پس از خواندن شعر بیان کنند؛ مانند این سخن که آفرین حالا یگو منظورت از کلمه تمیز در شعر چه بود؟ یا به‌عنوان مثال چرا کلمه پروانه خوشحال را گفתי؟ مگه پروانه خوشحال میشه یا دختر کلم همیشه با صدای بلندتر شعر را تکرار کنی یا هر سخنی که در اواسط خواندن نوآموز برای ما سؤال می‌شود. این روش می‌تواند در حضور یک فرد یا در حضور چندین نفر اجرا شود و کودک هرچه بهتر شعر را درک کند، قطعا اجرای بهتری دارد و حتی با حالات بیشتری اجرا می‌کند. روش دوم روش دسته‌جمعی است که جمعی از کودکان شعر را با هم می‌خوانند که برای موفقیت بیشتر اجرای گروهی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: ۱) انتخاب مناسب افراد برای گروه، ۲) چینی و نحوه قرارگرفتن کودکان در گروه، ۳) یختگی و تسلط روانی گروه ۴) حفظ‌بودن درست شعر ۵) فرصت ابتکار در خواندن مانند اجرای با حالت خاص، حرکات خاص، ابزار، امکانات، لباس و... ۶) تمرین‌های تنفسی و بیان قبل از اجرا و ... روش سوم اجرای شعرخوانی نوآموزان روش سرود (گروه کر) است که هر یک از اعضای گروه جداگانه تمرین می‌کنند و سپس در گروه اجرا می‌کنند. نحوه ایستادن بسیار مهم است که متناسب با تک‌صدایی و چندصدایی است و کسانی که بیشتر تسلط دارند در وسط قرار می‌گیرند و در نهایت روش چهارم روش دکلمه‌خوانی است که کودک شعر را به شیوه دکلمه و با استفاده از حرکات دست و سر و بدن اجرا می‌کند و بیشترین میزان درک کودک از شعر را آشکار می‌کند.

♦ دانشجوی دکتری مطالعات برنامه درسی

تخته سفید

مخترع و ستاره‌شناس برجسته جهان در جامعه ستاره‌شناسان بدون مرز آمریکا:

حال دانش‌آموزانمان را خوب کنیم تا دنیايمان خوب شود

زهرا علی‌هاشمی
روزنامه‌نگار

حیاتی و مهم است. باید مربیانی در مهد کودک داشته باشیم که از بچه‌ها تست‌های آکیو و ای‌کیو بگیرند. پس از آن، با شناخت تیپ شخصیتی‌شان، آنها را به رشد در زمینه‌هایی که استعداد دارند، تشویق کنند. این به آن معنا نیست که دانش‌آموزان را دسته‌بندی کنیم؛ اما اگر می‌خواهیم چیزی را به دانش‌آموزان بیاموزیم، باید ظرفیتشان را بسنجیم. چیزی را که مورد نیاز دانش‌آموز نیست و علاقه‌ای به آن ندارد، به اجبار آموزش ندهیم. آموزش‌وپرورش باید عامل ایجاد انگیزه باشد نه کاهش انگیزه. همچنین دوران دبستان نیز دوره مهمی است و به برنامه‌ریزی دقیق نیاز دارد. بچه‌ها باید از لحاظ ضریب هوشی بررسی شوند. زمانی هست که کودکان آفرده، گوشه‌گیر یا شدیداً بازیگوش می‌شوند. این رفتارها نباید نادیده گرفته شود و به حساب بخشی از دوران کودکی‌شان گذاشته شود. در این موارد باید ای‌کیو مدرسان و استادان را خوب کنیم؛ دنیا خوب خواهد شد.

برای رسیدن به دنیایی خوب

رفع تکلیفی عمل نکنیم

مدیران اجرایی در حوزه آموزش‌وپرورش یک مشکل دارند و آن این است که رفع تکلیفی عمل می‌کنند؛ یعنی به کارها به چشم یک تکلیفی که باید هر چه زودتر تمام شود، نگاه می‌کنند و به کیفیت آن اهمیت نمی‌دهند. ما باید کاری را انجام دهیم که جامعه نتیجه مثبتش را در ۲۰ سال آینده ببیند؛ برای مثال از مدیران اجرایی آموزش‌وپرورش می‌خواهم که سرفصل‌های مختبرپروزی، کارآفرین‌پروزی و نخیه‌پروزی را در کتاب‌های درسی بیاورند. دانش‌آموزان ما باید تفاوت را خلق کنند. آموزش‌وپرورش اولین مجموعه‌ای است که پس از خانواده با فرزندان این مرز و بوم سروکار دارد. باید از متخصصان برای آموزش دانش‌آموزان استفاده شود تا دید دانش‌آموزان نسبت به دنیا تغییر کند و سطحی‌نگر بار نیابند.

هر کسی در حوزه تخصصی خودش مشغول به کار شود

او می‌گوید: باید از خدومان سؤال کنیم که چرا متخصصان در پژوهشکده‌های مختلف، انگیزه‌ای برای ورود به حیطه آموزش‌وپرورش ندارند؟ چرا آموزش‌وپرورش محیطی بسته برای خودش ساخته

است؟ چرا اگر کسی هم بخواهد کاری کند به او اجازه کار نمی‌دهند؟ مشکل حل‌شدنی است، اما زمانی که مدیران اجرایی آموزش‌وپرورشی از متخصصان حوزه‌های خودشان باشند. تا زمانی که در پژوهشکده‌ها، خود مدیران مخترع نباشند، نمی‌دانند که در حوزه اختراعات چه می‌گذرد. برای مثال، طرح من این است که پژوهشکده‌های آموزش‌وپرورش یک سایت داشته باشند که دانش‌آموزان بتوانند در مدت کوتاهی عضو سامانه پژوهشی آموزش‌وپرورش شوند. چه خوب می‌شود اگر یک لوح تقدیر در بدو ورود بگیرند. بگذاریم همه کودکان و نوجوانان ایرانی بگویند که ما یک لوح تقدیر از پژوهشکده خوارزمی داریم. وقتی همه را تشویق کنیم می‌توانیم امیدوار باشیم که دانش‌آموزان علاقه‌مند در مسیر درستی از مخترع شدن قرار بگیرند.

تشکیل کارگروه کارآفرینی، راهی برای جلوگیری از آسیب‌های اجتماعی

چمن‌آرا معتقد است آموزش‌وپرورش باید یک کارگروه هوشی در حوزه علمی و کارآفرینی داشته باشد و ادامه می‌دهد: دانش‌آموزان ما درگیر آسیب‌های اجتماعی فراوانی هستند. نیاز داریم در مدارس سامانه جایز و کریر بریج را اجرائی کنیم. این دو سامانه در دانشگاه‌های بزرگ دنیا مانند ام‌آی‌تی و کمبریج پیاده‌سازی شده است. به این صورت که در این سامانه‌ها اطلاعات دانش‌آموزانی که می‌توانند کارآفرین، مخترع، سرمایه‌گذار یا ایده‌پرداز باشند؛ به صورت بانک اطلاعاتی جمع‌آوری می‌شود. نکته مهم این است که قبل از واردشدن به سامانه‌های جایز و کریر بریج، باید سوآلاتی از خود دانش‌آموز و خانواده‌شان پرسیم. اول اینکه دانش‌آموز چه توانایی‌هایی دارد؟ دوم برای پیشبرد توانایی‌های خود چه کاری را پیشنهاد می‌کنید؟ سوم چه نیازی دارید؟ و سؤال آخر برای رفع نیازتان چه راهکاری را پیشنهاد می‌کنید؟ تمام این اطلاعات در مدرسه و در سامانه جایز به یک بانک اطلاعاتی تبدیل می‌شود. ما مجموعه اطلاعاتی از دانش‌آموزان مدرسه پیدا می‌کنیم و توانایی‌ها را می‌سنجیم. این اطلاعات از طریق مدرسه به منطقه می‌رسد و منطقه که سامانه کریر بریج را دارد؛ در این سامانه مدیران، نیاز را به توانایی می‌رسانند؛ مثلاً

نکته

آموزش و پرورش اولین مجموعه‌ای است که پس از خانواده با فرزندان این مرز و بوم سرو کار دارد. باید از متخصصان برای آموزش دانش‌آموزان استفاده شود تا دید دانش‌آموزان نسبت به دنیا تغییر کند

دانش‌آموزی از مدرسه ایکس، ایده‌ای ناب در زمینه کارآفرینی دارد که اگر این ایده تشویق شود می‌تواند به یک مخترع یا کارآفرین تبدیل شود یا در کمترین میزان این دانش‌آموز در درس‌هایش پیشرفت خواهد کرد. زمانی که منطقه این ایده را دریافت می‌کند، آن را به سرمایه‌گذار در مدرسه خودش می‌رساند و نیاز کودک در همین سن به سرمایه‌گذار می‌رسد. وی می‌افزاید: زمانی که کارآفرین بتواند در مدت کوتاهی عضو سامانه را به وجود می‌آورد. می‌پرسید چه اعتمادی؟ پاسخ این است، زمانی وجود دارد که کودک ما ایده‌ای در ذهن دارد و شرکتی هم برای سرمایه‌گذاری وجود دارد. ایده کودک از طریق مدرسه مطرح می‌شود و سرمایه‌گذار ایده را اسپورت مالی می‌کند. یا کودکی در حیطه‌ای علاقه‌مند به کارورزی است، این علاقه‌مندی با توجه به تست‌های آی‌کیو و ای‌کیو از طریق مدرسه شناسایی شده و دانش‌آموز را به محل کارورزی وصل می‌کند. در نتیجه این سامانه‌ها باعث می‌شود کارورزی نیز در کشور رشد پیدا کند. همچنین به واسطه حضور مدرسه در این میان، اعتمادی دوطرفه بین خانواده و مجموعه‌های سرمایه‌گذار و مجموعه‌هایی که نیاز به کارورز دارند شکل می‌گیرد.

خشنودی بنده خدا؛ خشنودی خود خداست

چمن‌آرا با بی‌مهری‌هایی که دیده نامید نمی‌شود و می‌گوید: نامه‌های زیادی به آموزش‌وپرورش مبنی‌بر پیاده‌سازی سامانه‌های جایز و کریر بریج ارسال کرده‌ام؛ اما پاسخی دریافت نکردم. این بی‌مهری‌ها، من را از کوشش برای فرزندان این سرزمین ناامید نمی‌کند. من به‌عنوان یک مخترع ایرانی، ازاینکه دانش‌آموزان مستعد ما، در مسیر درستی از پیشرفت قرار نمی‌گیرند و به خوبی استعدادیابی نمی‌شوند، بسیار دل‌آزرده می‌شوم؛ اما دست از تلاش برنمی‌دارم. امروزه آسیب‌های اجتماعی گریبان‌گیر بسیاری از دانش‌آموزان شده؛ اما با قراردادن توانایی‌های آنها در مسیر درست، می‌توانیم از بروز خیلی از آسیب‌های اجتماعی جلوگیری کنیم. می‌خواهم در مدارس کم‌پرخوردار، دانش‌آموزان مستعد شناسایی شوند و به آنها در جهت رسیدن به اهدافشان کمک شود. چمن‌آرا جمله‌ای دارد که دوستانش وی را با آن جمله می‌شناسند: خشنودی بنده خدا، خشنودی خود خداست، بیایید بخشی از شادمانی پروردگار مهر بر روی کره زمین باشیم. برای رسیدن به همین جمله کوتاه کافی است متفاوت عمل کنیم و هرروزمان با روز قبل متفاوت باشد. اگر تفاوت را ایجاد کنیم، حال معلم‌ان و استادان و دانش‌آموزان خوب می‌شود. اگر به دید خدمت عمل کنیم، خداوند به همه یاری خواهد رساند.

انجمن‌های علمی معلمان ظرفیت مغفول کیفیت‌بخشی در آموزش‌وپرورش

آموزن‌های علمی و حرفه‌ای و... ۵- مشارکت در ارزیابی عملکرد سالانه، سنجش صلاحیت و رتبه‌بندی معلمان؛ ۶- انجام مسابقات و جشنواره‌های دانش‌آموزی و معلمی، بعضی از مدیران انجمن‌ها هم هنوز خود را به‌عنوان یک تشکل غیردولتی باور نکرده‌اند و در معرفی توانمندی‌های سازمانی خود به‌عنوان یک انجمن غیردولتی و متعهد به توسعه آموزش و پرورش اهمال می‌کنند و به‌جای فتح باب تعامل با مدیران مدارس و ادارات و اثبات نقش اثربخش خود در مدیریت کیفیت، برخورداری از تسهیلات حمایتی و رانتی مدیران دولتی را انتظار دارند. فرض این نوشته این است که انجمن‌های معلمان، ظرفیت ارزشمندی است که مدیران آموزش‌وپرورش با اعتماد به شایستگی‌های نهادهی آنها و توسعه کمی و کیفی آنها و ترغیب معلمان برای عضویت در آنها، می‌توانند بخش اعظم مشکلات و مسائل آموزشی و تربیتی مدارس و معلمان و مربیان را با کیفیت مطلوب‌تر و هزینه کمتر حل‌وفصل کنند و مدیران انجمن‌ها هم باید با معرفی و اثبات شایستگی‌های علمی و آموزشی انجمن و جلب اعتماد مدیران، آنها را به همکاری فعال و مستمر ترغیب کنند.

سودوکو سخت ۲۵۰۹

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو:

- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.
- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

سودوکو ساده ۲۵۰۹

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عده‌های بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

۶	۲	۵	۸	۳	۱	۷	۴
۳	۵	۱	۶	۷	۲	۴	۸
۸	۷	۱	۳	۲	۴	۵	۶
۴	۳	۲	۵	۱	۶	۷	۸

۶	۲	۵	۸	۳	۱	۷	۴
۳	۵	۱	۶	۷	۲	۴	۸
۸	۷	۱	۳	۲	۴	۵	۶
۴	۳	۲	۵	۱	۶	۷	۸

جدول ۳۵۱۲

۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲
۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳
۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴
۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵
۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷
۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸
۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹
۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱
۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲
۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳
۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴
۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱

می‌کند- با برهنه- همت گماشتن ۱۰- شاعر دشتستانی با دوبیتی‌های ساده و روان- نام کوچک کاسترو- روستا وحشی- اقامت گزیدن- گریه و زاری ۱۲- منشی- فراخ- معاون هیتلر ۱۳- آنچه از سوختن چیزی

۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲
۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳
۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴
۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵
۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷
۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸
۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹
۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱
۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲
۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳
۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴
۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱

می‌کند- با برهنه- همت گماشتن ۱۰- شاعر دشتستانی با دوبیتی‌های ساده و روان- نام کوچک کاسترو- روستا وحشی- اقامت گزیدن- گریه و زاری ۱۲- منشی- فراخ- معاون هیتلر ۱۳- آنچه از سوختن چیزی

۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲
۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳
۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴
۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵
۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷
۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸
۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹
۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱
۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲
۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴	۱۳
۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	۱۴
۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱

افقی:

- اولین قسمت دستگاه گوارش- طراحی اولیه- از باشگاه‌های بوندس لیگا ۲- بازیگر مرد فیلم رد خون (در حال ایران)- کلمه استثنا ۳- ورزش آبی- عنصر شیمی آلی- نام قدیم دریای خزر ۲- داخل- خشمگین- نوعی شیشه مقاوم در برابر گرما ۵- فدراسیون جهانی کشتی- رشته‌ای در موسیقی- عنکبوت پنشمالو ۶- رواج‌دهنده- معاینه کلی بدن- عظیم ۷- بیماری تاولی- اندیشمند- مخفف اکبند ۸- یاری- نوعی ماده مخدر و بی‌حسی- کوهی در مکه ۹- بوی طوبت- نورانی و فروزان- غیر از مورد قبلی ۱۰- قوه حافظه- نشان افتخار- بهشت ارم را بنا نهاد ۱۱- درختی در بهشت- صدای اسب- ابزار آراستن مو ۱۲- سک فضانورد شوروی- پایبندی- من و شما ۱۳- گوسفند استرالیایی- خجالتی- سوره موجه ۱۴- ترش‌رویی- از آثار داستانی زنده‌یاد سعید نفیسی ۱۵- دلشوره- نام سابق میانمار- ریشخند.

عمودی:

- سراسیمگی- مقدر- سخن بیهوده و گزاف ۲- از شهرهای مهم آلمان- رهبر انقلابی چین- اسب رستم ۳- همراه اطوار- توله گس شکاری- سوغات شیراز ۴- ساز هفت‌بند- مهربان- دین‌ها ۵- فیلسوفان- سخن کوتاه و پرمعنا- آهسته ۶- به کار بستن قانون- پیشرو قافله زائران- تجربه‌ای برای پیروزی است ۷- درخشنده- اکسیر- مقابل روز ۸- سنگینی اجسام- حیران و سرگردان- اسب قهوه‌ای ۹- این ویتامین به جذب کلسیم در بدن کمک